

In Molenbeek

Historicus Hans Vandecandelaere dook twee jaar in de coulissen van Oud-Molenbeek. Voor zijn boek In Molenbeek sprak hij met acteurs, jongeren, dokters, huisjesmelkers, schooldirecties, Cubaanse danseressen, politiecommissarissen, pastoors en imams, loft- en kelderbewoners, druggebruikers en getalenteerde commerçanten. Tijdens een wijkwandeling legt hij voor Post Factum de krachtlijnen bloot van 25 jaar evolutie. Een verhaal over boeiende dynamiek, afgewisseld met aanhoudende, soms schrijnende uitdagingen. Hieronder krijgt u al een voorsmaakje van wat u verwachten mag!

© cover boek H. Vandecandelaere

Mijn Oud-Molenbeek

Stigma's waren het uitgangspunt voor een reisverhaal door Oud-Molenbeek, een van de meest geframede stadswijken van België. De goed voor druk van het boek was nog maar gegeven, of de buurt kon alweer enkele one-liners aan haar palmares toevoegen. Een vermeende intellectueel sprak over het kalifaat, terwijl een bouwpromotor zijn vastgoed aanpreeft met het zicht op de Basiliek van Koekelberg, maar de postcode 1080 verzwegen. Gelijktijdig werd er in juli 2015 bericht over Sint-Gillis en Molenbeek die de grootste bijdrage leverden in de stijging van het aantal toeristische overnachtingen. Langs het kanaal van Charleroi gaat een moderne immersieschool open. Gaan we ook daarnaar luisteren?

Een stadswijk die wordt getekend door migratie, armoede en een gebrek aan structureel langetermijnbeleid verdeelt mensen. *Molenbeekbashers* en slecht ingelichte buitenstaanders aan één kant, en zij die stevast met het positieve counteren aan de andere. Mij interesseerde noch het beoordelen, noch het opfleuren. Wél kijken en luisteren, dynamiek onderscheiden, problemen oppikken en de complexiteit ervan op zijn minst suggereren. 137 tinten grijs

beschrijven binnen de grenzen van de twee uitersten: het onwaarschijnlijk mooie en het diep menselijk schrijnende. Dat is mijn Oud-Molenbeek, al was het maar omdat duizenden jongeren die er opgroeien morgen Brussel mee zullen bepalen en recht hebben op een meer fijnmazige beeldvorming. Al was het maar omdat de stad inclusief moet zijn.

Je kunt het gebied lezen als een verzameling van 31.500 individuen, elk met hun zorgen en successen. Van de geslepen sjoemelaar tot de Marokkaanse flik die met een banaan van een glimlach de donderdagmarkt in juiste banen leidt en je begroet met een kus en ‘*Salut, ça va ket?*’. Voor iedere bewering over Oud-Molenbeek ligt er wel een tegenstem klaar.

Maar de leesbaarheid van de wijk wordt al iets gemakkelijker wanneer je de bevolking opdeelt in een veelheid aan sociale groepen. Verfijn vervolgens elke groep in subgroepen. Oud-Molenbeek is dan vooral een immens symfonieorkest met uiteenlopende sociale expressies. Er zijn handelaars en handelaars: zowel brolverkopers als gemonialiseerde entrepreneurs die Ierland, India en China de wijk binnenloodsen. De Marokkaanse meerderheidsgroep verbrokkelt in een eerste, tweede en derde generatie, oud- en nieuwkomers, en onder die nieuwkomers *smeks*, *blédards*, Marokkanen uit Nederland, Italië en Spanje, telkens met of zonder papieren. Er zijn de nauwelijks gekende netwerken van de andere etnische groepen, de cluster van sociale stijgers die de wijk voor bekeken houden en de nieuwe middenklassers die er toekomst komen zoeken. Huurders en huiseigenaars. Opklimmende, aanklampende en afhakende jeugd. Rigide, en vooral softe en hybride moslims. Wijkverknochte bewoners en wijkpendelaars. Laag- en hooggeschoolden. Ze bepalen allemaal de muzikaliteit. Oud-Molenbeek is nooit zus of zo, maar altijd een en-enverhaal.

© Pol Arnauts i.s.m. Tram 66

Muurschildering in de buurt van het gemeentehuis

Enorme evolutie

Twee jaar kijken naar 25 jaar Oud-Molenbeek. De wijk maakte enorme maatschappelijke omwentelingen mee. De jaren 1980 werden getekend door buurtdegradatie, beleidsmatige desinteresse, de teloorgang van laaggeschoolde jobs en de haast complete bevolkingswissel. Nadien ontstond er een aanzienlijke dynamiek. Van bovenuit groeide de aandacht. Aan de basis ontstonden nieuwe etnische, religieuze en commerciële netwerken die organisch blijven evolueren. Op de kleinhandel na, was die evolutie nooit op een spectaculaire manier zichtbaar. Oud-Molenbeek is in stilte, maar onherkenbaar met vroeger veranderd.

Het vaak gratis cultuuraanbod is ongezien in vergelijking met 1990. Het Nederlandstalige onderwijs kroop uit een dal. Inwoners werden stemgerechtigd. De toename van het sociale vangnet is opmerkelijk. De handel moderniseert. Percelen werden opgefrist met nieuwbouw voor woongelegenheden of maatschappelijke dienstverlening. Een nieuwe middenklasse vond haar weg naar de wijk. Aanvankelijk dankzij subsidies, later door de injectie van privékapitaal. Her en der werd hedendaagse architectuur ingeplant en de herinrichting van de publieke ruimte leidde tot prille aanzetten voor een zachte mobiliteit.

Maar terwijl de buurt zich herstelde en naar een nieuw evenwicht zocht, kwamen er evoluties bij waar omstreeks 1990 totaal geen sprake van was. Sommige zijn zwaar problematisch. De huisvestingscrisis is van het rauwste dat ik tijdens mijn reis zag. De buitengewone demografische groei impliceert wonen in kelders en zolders. Het gebrek aan betaalbare kwaliteitsvolle woningen is een onderwerp dat als een boemerang terugkeert in gesprekken over armoede, gezondheid en onderwijs.

Het Kanaal , een belangrijke levensader © Pol Arnauts i.s.m. Tram 66

Ook opmerkelijk zijn de nieuwe migraties. Oud-Molenbeek is hierdoor altijd wel voor een stuk van nul herbeginnen. Anderzijds breekt de instroom van etnisch gevarieerde groepen stilaan de overwegende Maghrebijnse présence open. Voor de nabije toekomst is dit een bijzonder interessant fenomeen. Zeker omdat deze groeiende diversiteit hand in hand gaat met nieuwe middenklassers en een metropolitane dynamiek aan de buitengrenzen. Het Westelijk Ringspoor wordt een perron voor nieuwe pendelaarstromen en het kanaal evolueert nu al naar een ruimte

van grootstedelijk vermaak en woongenot langs de waterkant. Is de buurt op weg om bruisender en hybrider te worden? Zal ze weldra een groter aanbod van winkels, terrasjes, kleding- en levensstijlen omarmen? Zal de dominante islamitische meerderheid zich in deze ontwikkeling inschrijven? Hoe zal de tolerantie evolueren ten aanzien van homoseksualiteit of het tonen van verliefdheid in de publieke ruimte? En omgekeerd? Zal de toenemende vermenging de tolerantie tegenover de islam verhogen?

Grootse uitdaging

De grootstedelijke evoluties zijn misschien wel de boeiendste om in de nabije toekomst op te volgen. In een straal van nog geen twee kilometer ligt rond de recente gigantische autoluwe zone rond de Grote Markt een krans van stedelijke centropolen, elk met hun eigen cachet. Een plek rond het Abattoir in Kuregem is in de maak. Matonge beschikt over potentie, maar kan qua uitstraling sterker worden uitgebouwd. Het Sint-Gillisvoorplein is met een mix van armen, bobo's en middenklasse een geslaagd voorbeeld. In de Marollen komen daar bovendien toeristen bij. Mogelijk wordt de oplevering van het vernieuwde Rogierplein een schakel om de looplijn vanuit het centrum door te trekken tot dat andere centrum: de Schaarbeekse Brabantstraat. De omvang van de voetgangerszone rond de Grote Markt kan de emotionele drempel verlagen om van de ene stadspool naar de andere te stappen. Zo kan ook Oud-Molenbeek op termijn deel uitmaken van dat net van centra. De uitdaging daarin is om van Brussel geen pretstad te maken en om plaats te bieden aan alle sociaaleconomische groepen. Huisvesting, arbeidsmarkt en onderwijs zijn daarom cruciale beleidsdomeinen. Maar als dat lukt, dan heeft Brussel de potentie om op een Europees niveau uit te groeien tot een plaats met de grootste variëteit aan genietbare en gevarieerde stedelijke centra.

Kleurrijke kanaalzone © Pol Arnauts i.s.m. Tram 66

Tekst: Hans Vandecandelaere, auteur van In Molenbeek

Foto's: Pol Arnauts i.s.m. Tram 66, Sociale fotografie in Brussel.